

Terug naar school

- Blz. 2-3** Voor Hans Schmidt zou ethiek in alle lessen aan bod moeten komen
- Blz. 4** Nieuw EU-lessenpakket sensibiliseert rond polarisering en radicalisering
- Blz. 8-11** Studenten katholiek hoger onderwijs voor het eerst bevraagd over hun levensbeschouwing
- Blz. 16** Norbertijn-leraar Francis Dierckxens is letterlijk thuis in het Sint-Michielscollege in Brasschaat

© Unsplash



STANDPUNT EMMANUEL VAN LIERDE

Hoogspanning in onderwijs

Reageren kan via emmanuel.vanlierde@tertio.be

“Waarom verlaten jonge leerkrachten vaak binnen de 5 jaar het onderwijs? Daar iets aan doen is de opdracht.”

Het nieuwe schooljaar belooft in veel opzichten spannend te worden. Allereerst wegens de evolutie van de coronapandemie. Na 1,5 jaar met strenge maatregelen en heel wat afstandsonderwijs wordt gehoopt op een schooljaar waar fysiek contactonderwijs opnieuw de regel is. Digitale alternatieven en zomerscholen konden leervertraging en kennisverlies onmogelijk verhinderen, vooral voor praktijkvakken en bij kansarme leerlingen.

Een “terugkeer naar school” is daarom geboden, al zijn niet alle risico’s van de baan. Het is wezenlijk voor de betrokkenheid, om passie over te dragen, voor het mentale welzijn, voor contacten met medeleerlingen – zo essentieel in het groeiproces van jongeren.

Tekort aan mensen en middelen

Het lerarentekort bemoeilijkt evenwel de start van het schooljaar. Jaar na jaar blijven meer vacatures openstaan, volgens de jongste berichten zo’n 628 in het basisonderwijs en 1.274 in het secundair. Die gaten tegen 1 september nooit allemaal ingevuld en tijdens het schooljaar neemt het tekort verder toe door noodzakelijke vervangingen. Met meer inzetbaarheid van masters ga je dat niet oplossen. Bovenal moet het beroep van leerkracht weer aantrekkelijker worden gemaakt. Waarom verlaten jonge leerkrachten vaak binnen de 5 jaar het onderwijs? De oorzaken daarvan opsporen en daar iets aan doen is de opdracht.

Het onderwijs kampt evenzeer met een tekort aan middelen. De digitalisering kende door corona een boost, maar de inhaalbeweging voor nieuwe duurzame gebouwen, groene speelplaatsen en modern uitgeruste en goed geventileerde klaslokalen moet nog altijd worden voortgezet. Drama’s zoals de watersnood in ons land of de ingestorte school in aanbouw in Antwerpen zijn dan een enorme opdoffer. Gelukkig doet iedereen wat mogelijk is opdat de leerlingen van de getroffen scholen er zo weinig mogelijk hinder van ondervinden. Maar ook elders zitten leerkrachten met hun leerlingen noodgedwongen in containerklassen of tijdelijke lokalen. Dat is verre van ideaal en zou niet mogen.

Eindtermendebat

Volgens metingen die vooral op de arbeidsmarkt gericht zijn, daalt al geruime tijd de kwaliteit van ons onderwijs. Daarom eist de overheid bijsturingen: de lat moet weer hoger. Dat leidde onder meer tot nieuwe eindtermen – officieel de minimumdoelen die een leerling dient te halen, in de praktijk helaas vaak de maximumdoelen. Vanaf dit schooljaar begint het derde middelbaar ermee, al is de juridische strijd om de nieuwe eindtermen voor de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs niet finaal beslecht. In eerste instantie heeft het Grondwettelijk Hof ze niet geschorst, maar het Hof moet nog een uitspraak ten gronde doen over de grondwettelijkheid van die eindtermen. Katholiek Onderwijs Vlaanderen blijft van oordeel dat er te veel, te gedetailleerde en te sturende minimumdoelen zijn waardoor

de grondwettelijke onderwijsvrijheid in het gedrang komt en er geen ruimte overblijft voor het eigen pedagogisch project (zie *Tertio* nr. 1.102 van 24/3 en nr. 1.107 van 28/4). Die schoolstrijd woedt verder.

Godsdienstles

Het godsdienstonderwijs valt niet buiten die evoluties en uitdagingen. Ook daar wordt de vraag naar de kwaliteit gesteld. Moet de lat niet hoger? Hoe kan het dat jongeren na 12 jaar godsdienstles zo weinig weten over de christelijke traditie? Dat de overgrote meerderheid van de leerlingen het vak rooms-katholieke godsdienst krijgt, blijft een enorme kans om jongeren terdege te informeren over en te confronteren met de rijkdom van het christendom, alsook hen levensbeschouwelijke competenties en zin voor actief pluralisme bij te brengen. Je mag dan wel verwachten dat ze aan het einde van de rit niet alleen de vijf pijlers van de islam kennen, maar evengoed de markantste Bijbelteksten, het Onzevader, de sacramenten...

Zo bekeken lijkt de onderwijswereld een grote bouw-werf met een massa problemen. Dat doet evenwel onrecht aan het personeel dat dag in dag uit het beste van zichzelf geeft en met passie voor de klas staat. Zij verdienen onze waardering en ons vertrouwen. Helaas krijgen ze steeds minder schouderklopjes voor hun o zo cruciale humaniserende werk. Door kinderen en jongeren op te voeden, vormen ze immers de samenleving van morgen. Daartoe zouden ze alle vrijheid en middelen moeten krijgen. **III**

DOSSIER JONGVOLWASSENEN EN LEVENSBESCHOUWING

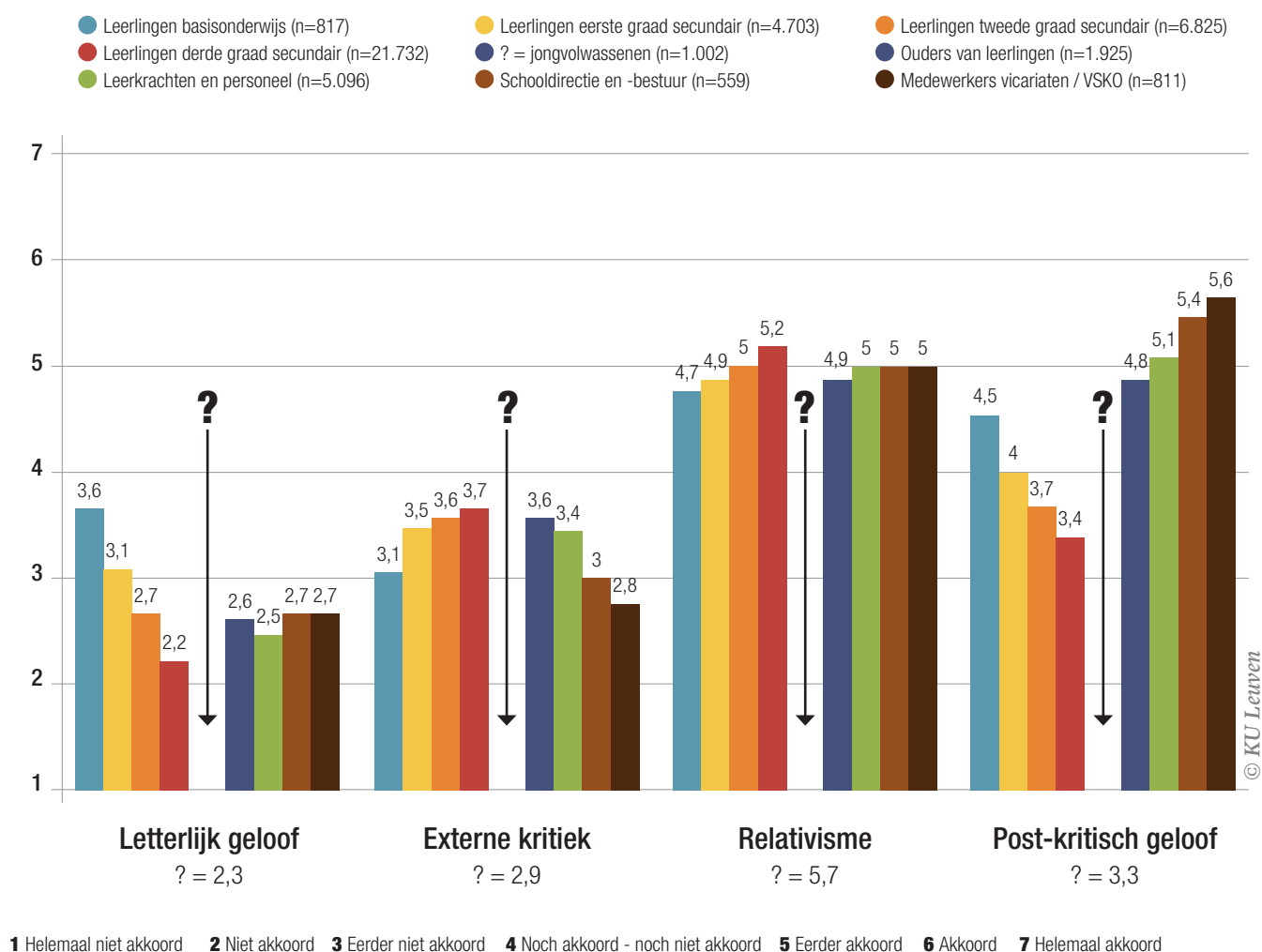
Emmanuel Van Lierde



De faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven doet al jaren empirisch onderzoek naar de levensbeschouwelijke identiteit en de kijk op godsdienstonderwijs bij leerlingen in het

Dé atheïst bestaat niet

Het eerste deel van het Leuvense onderzoek brengt de levensbeschouwing van de onder- vraagde jongvolwassenen in beeld. De resultaten wijzen op zeven tendensen die onder hen leven. Daarbij valt vooral op dat er verschillende soorten ongelovigen zijn. Er is evenveel diversiteit onder atheïsten als onder gelovigen. Sommigen zijn beslist geïnteresseerd in religie, anderen zijn strijdende secularisten, nog anderen zijn onverschillig.



schouwing niet het etiket 'christelijk' kleden, maar tegelijk zijn ze minder oppervlakkig dan de nominale christenen die als post-christenen vaak ver verwijderd zijn van religie. Pas als het erop aankomt, grijpt die laatste groep terug naar het christendom en de christelijke waarden. Ze blijven zich situeren binnen de christelijke traditie, maar hebben zich het geloof niet persoonlijk eigen gemaakt en zullen ook snel opmerken 'eigenlijk niet echt zo gelovig' te zijn."

Pollefeyt vervolgt dat de onderzoekers die subgroepen ludieke omschrijvingen gaven. "Allereerst heb je de 'muzikant', dat is de actieve, hartelijke deelnemer die geworteld is in een religieuze traditie. Die vindt zijn geloof belangrijk en het kleurt zijn leven. Daarnaast is er de 'verre sympathisant', de randkerkelijke die gedoopt is en christelijk opgevoed, maar die weinig met dat geloof doet. Verder is er de algemeen-religieuze 'ontdekkingsreiziger', de zinzoeker die geïnteresseerd rondtrekt door het levensbeschouwelijke landschap, begaan is met de betekenis en de zin van het leven, op zoek is naar verdieping en spiritualiteit – hoewel uitdrukkelijk niet in christelijke zin."

Tolerant

Daarnaast zijn er jongvolwassenen die zichzelf als ongelovig omschrijven. "Ook die groep was niet onder één vlag te brengen. We kwamen tot drie subgroepen: 20,6 procent is pluralistisch-atheïstisch, 11,8 procent normatief atheïstisch en 3,1 procent nihilistisch-onverschillig. Die drie groepen hebben gemeen dat ze geen geloof hechten aan transcendentie. Ze hangen een binnenwerelds perspectief aan waarbij de mens zelf al dan niet betekenis geeft aan het eigen leven. Voor hen staat de menselijke autonomie centraal en ze hebben geen affiniteit met het religieuze. De eerste groep, de pluralistisch-atheïsten, staat wel open voor dialoog met gelovigen en religieus ingestelde mensen. Tolerantie, respect, interesse, appreciatie, tot zelfs fascinatie voor het religieuze kenmerkt hen. Ze willen in dialoog gaan, zolang er maar geen verwachting naar henzelf wordt geschapen, want dan haken ze af en nemen ze afstand", stelt Pollefeyt. "Die pluralistisch-atheïsten omschrijven we als 'goede burens'. Ze geloven zelf niet, maar hebben er geen problemen mee dat anderen wel geloven en ze gaan graag met hen in gesprek. Ze hebben er ook geen bezwaar tegen om godsdienstles te volgen of verkiezen zelfs dat hun kinderen godsdienst volgen."

Intolerant

De tweede groep atheïsten, de normatieve atheïsten, verzet zich wel expliciet tegen al wat religieus is. "Zij bestrijden ook het geloof bij anderen en vinden dat religieuze symbolen uit de publieke ruimte moeten worden gebannen. Godsdienst is in hun ogen een verkeerd of verouderd antwoord op levensvragen. Ze wijzen al het symbolische af. Ze hangen het sciëntisme aan en neigen naar materialisme. Hier heb je te maken met strijdende atheïsten. Ze verwerpen niet alleen het geloof, maar verdragen zelfs de tolerante houding tegenover andersdenkenden niet en gaan aldus ook het relativisme bestrijden. Zo'n scherpe opstelling hadden we in onze onderzoeken nooit eerder zo uitgesproken vastgesteld. Je zou kunnen gewagen van missionaire

"Bij de jongvolwassenen zie je dat vooral het relativisme bijzonder goed scoort."

Vanuit onder meer de Thomaswebsite voor het godsdienstonderwijs houden theologen Didier Pollefeyt en Jan Bouwens (KU Leuven) al ettelijke jaren statistische gegevens bij over de levensbeschouwelijke profielen en de kijk op godsdienst(onderwijs) bij leerlingen, het onderwijzend personeel, directies, ouders en beleidsinstanties. Een doelgroep die tot nu toe onderbelicht bleef, zijn de jongvolwassenen. Daarom hebben ze nu, met de hulp van wetenschappelijk medewerker Emmanuel Wybo (KU Leuven) en Luk Vanlanduyt – docent Religie, Zingeving en Levensbeschouwing (RZL) aan de Arteveldehogeschool in Gent –, een bevraging gehouden onder 1.109 studenten in het katholiek hoger onderwijs en leerlingen in een zevende specialisatiejaar beroeps- onderwijs of in een voorbereidend schakeljaar naar het hoger onderwijs. Wat valt daaruit af te leiden over hun levensbeschouwing en wereldbeeld? Wie en wat had een invloed op hun levensbeschouwelijke identiteit? En hoe kijken die jongeren terug op de lessen godsdienst of zedenleer die ze kregen in het secundair onderwijs?

Zeven profielen

"We kwamen uit op zeven subgroepen om hedendaagse jongvolwassenen in te delen", legt Pollefeyt uit. "Bij 7,2 procent waren de antwoorden wel onvoldoende eenduidig om hen in een categorie onder te brengen.

Een minderheid is gelovig: 2,2 procent is moslim, 6,2 procent katholiek, orthodox of protestant. Daarnaast is 20,3 procent 'nominale christelijk': ze noemen zich christelijk zonder praktiserend te zijn. 28,5 procent behoort tot de categorie 'algemeen-religieus': zij hebben een religieus bewustzijn en zijn gevoelig voor 'iets diepers' of 'iets hogers'. Zij willen op hun levensbe-



Didier Pollefeyt. © Nikolaas Pollefeyt

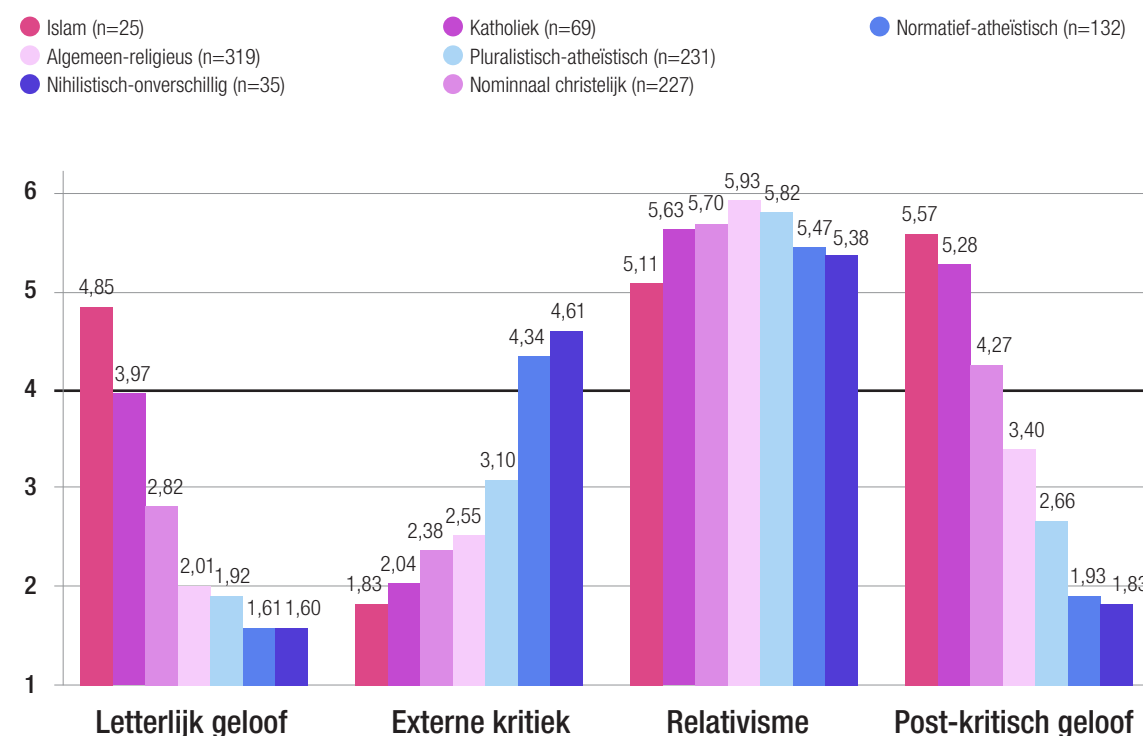
basis- en het secundair onderwijs en bij volwassenen – ouders, personeel, directies en beleidsinstanties. Tot nu toe bleef één groep buiten beeld: de jongvolwassenen. Om die onderzoekskloof te dichten, werden nu jongeren tussen 18 en 25 jaar bevraagd. *Tertio* brengt in primeur de resultaten.

atheïsten: ze willen anderen bekeren tot hun ongelof. In onze classificatie zien we hen als de ‘programmeur’ die zich vastbijt in zijn constructie van de waarheid en die zijn visie aan anderen wil opleggen. Wie beter nadenkt en de goede programmeertaal volgt, kan niet anders dan besluiten dat God niet bestaat en godsdienst verstikkend is, luidt hier het devies”, verduidelijkt de theoloog. Hij vindt het opmerkelijk dat bijna 12 procent van de jongvolwassenen in het katholiek onderwijs op die manier dogmatisch atheïst is. De laatste categorie (3,1 procent) zijn de onverschilligen met betrekking tot religie en levensbeschouwing. “Dat zijn de nihilisten die de deur dichtslaan en niet willen bezig zijn met zingeving of levensbeschouwing. Ze vermijden die onderwerpen en hebben een *je m’en fous*-attitude. Nadenken over zin heeft voor hen geen zin.”

Relativisme

Pollefeyt herhaalt dat er veel diversiteit is bij de ongelovigen, net als bij de gelovigen. “Ik stel me dan de vraag tot welk type leerling het vak niet-confessionele zedenleer zich richt. Mikken zij op de pluralisten of op de dogmatici, op leerlingen die in dialoog willen gaan over levensbeschouwingen of op jongeren die rabiaat ongelovig zijn en die anderen van hun gelijk willen overtuigen?” In de klassieke geloofsschaal van de onderzoekers is sprake van vier types om met geloof om te gaan: letterlijk geloof waarin je blindelings vertrouwt op de traditie en haar instellingen, externe kritiek waarbij je godsdienst verwerpt, relativisme dat stelt dat iedereen een gelijkwaardige mening heeft over levensbeschouwing, en post-kritisch geloof dat een doorleefde, kritisch-constructieve houding inneemt ten opzichte van een geloofstraditie. Vanuit een gelovig oogpunt is die laatste categorie ideaal: het letterlijke geloof maakte plaats voor een symbolische affirmatie van het geloof.

“Bij de jongvolwassenen zie je dat vooral het relativisme bijzonder goed scoort. Dat is hun levensbeschouwing geworden. In vergelijking met jongere leerlingen en de volwassenen schiet die tendens er bij hen uit. De meerderheid staat principieel tolerant tegenover levensbeschouwingen. Ze staan ervoor open en geven er geen externe kritiek op, maar ze identificeren zichzelf niet met een specifieke religie. De andere drie posities scoren niet zo goed: letterlijk geloof wordt sterk afgewezen, net zoals veel jongeren even kritisch zijn voor een fundamentalistisch atheïsme. Alles wat neigt naar een gebrek aan bescheidenheid en tolerantie, wat zich opwerpt als superieur en belerend, wordt al vlug afgewezen, of het nu uit gelovige of ongelovige hoek komt. Openheid geniet de voorrang”, concludeert Pollefeyt.



De zeven levensbeschouwelijke subgroepen vergeleken volgens de post-kritische geloofsschaal. © KU Leuven

“Post-kritisch geloof wordt getolereerd, dat wil zeggen dat godsdienstleerkrachten of docenten RZL hun boodschap mogen brengen, maar dat ze zich bescheiden moeten opstellen. Anders stoten ze al vlug op verzet. Jongeren zijn bereid te luisteren naar geloofsgelovigen, ze zien de levensbeschouwelijke dialoog als een potentiële verrijking voor hun leven, maar als ze waarheidsaanspraken opgedrongen krijgen, haken ze af. We kunnen besluiten dat bij jongvolwassenen de pluralistische samenleving wordt gerespecteerd en dialoog op grond van gelijkheid gewaardeerd wordt. Iedereen deelt dat besef, zelfs de meest uitgesproken gelovigen, behalve de kleine groep normatieve atheïsten van bijna 12 procent. Zij zijn de nieuwe dogmatici van onze tijd en ook in de media zijn zij het sterkst present. Jongvolwassenen kijken er evenwel argwanend naar.”

Moslimleerlingen

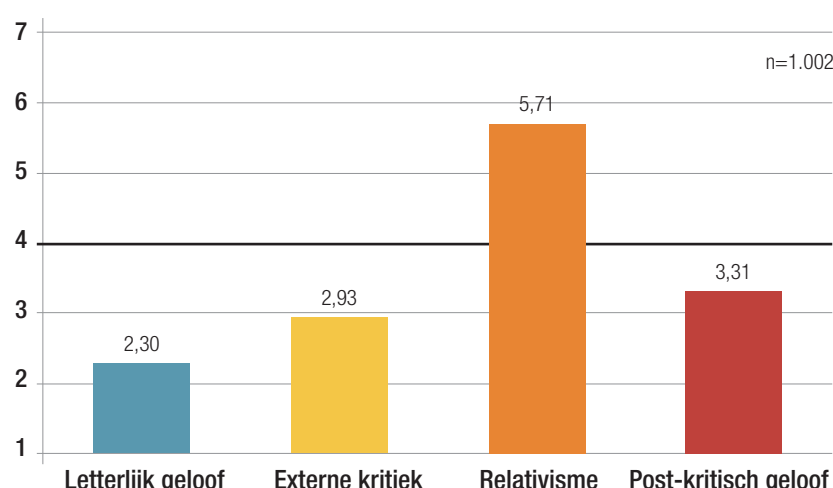
Dat geldt dus eveneens voor de jonge moslims in Vlaanderen vandaag, ook zij scoren positief op openheid voor diversiteit. Uit hun antwoorden blijkt dat het vak godsdienst in het katholiek onderwijs hen stimuleert om een meer post-kritisch geloof te ontwikkelen. Juist door geconfronteerd te worden met andere overtuigingen, beseffen moslims dat hun geloof niet de enige optie is en groeit bij hen het respect voor andere levensbeschouwingen. Zo nemen bij hen de openheid en de tolerantie toe. In die zin is het ook beter hen geen aparte islamlessen aan te bieden in het katholiek onderwijs, want dan dreigt dat respect voor diversiteit weer af te nemen. Een andere tendens die de onderzoekers opvalt, is dat de post-kritische gelovigen afwijzend staan tegenover normatief atheïsme, voorzichtig positief zijn ten aanzien van relativisme, maar toleranter zijn voor letterlijk

geloof, al keuren ze zelf die houding af. “Wie vandaag gelooft, doet dat meer uitgesproken. Hij komt uit voor zijn geloof. Hij is bewuster van zijn keuze en laat zijn geloof niet wegrelativeren. Dat blijkt uit die tolerantie voor letterlijk geloof. Er zijn weliswaar geen tekenen dat die jongeren sectair zouden zijn of worden. Op dit moment gaat het vooral over geëngageerde en bewuste gelovigen”, zegt Pollefeyt.

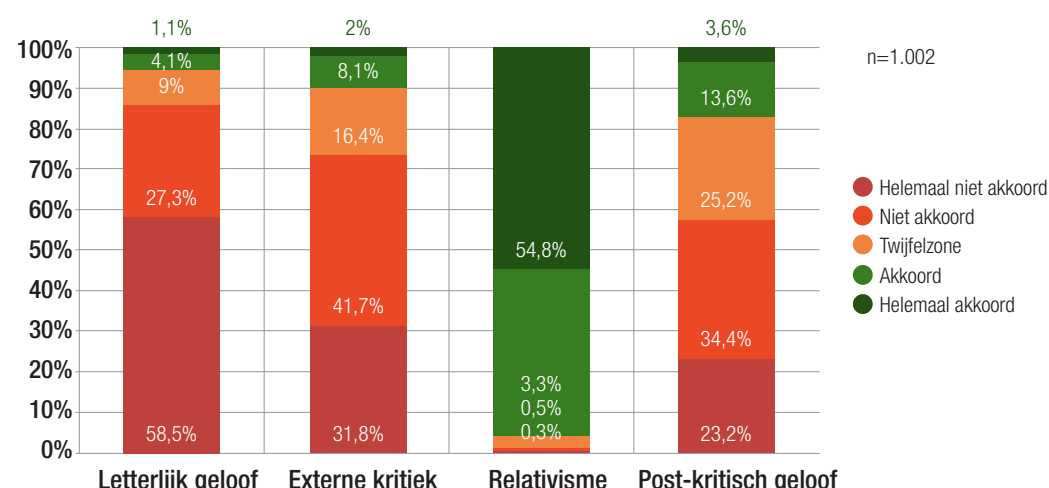
Stokkende geloofsoverdracht

Wie inzet op geloofsoverdracht en -opvoeding, hoopt dat jongeren tot een volwassen, post-kritisch geloof komen. Helaas wijst het onderzoek uit dat die geloofshouding met de toename van de leeftijd geleidelijk aan vervaagt. Bij volwassenen van een oudere generatie daarentegen treffen we die geloofshouding wel aan. “Op basis daarvan zou je kunnen veronderstellen dat er een ontwikkelingspsychologisch effect of een soort puberteitsreactie speelt waarbij jongeren zich eerst afzetten tegen religie, maar op latere leeftijd opnieuw aansluiting zoeken bij het geloof. Maar de correctere uitleg is wellicht dat we met een echte cultuurverschuiving te maken hebben, waarbij de diversiteit toeneemt en de secularisering zich doorzet”, stelt Pollefeyt. “De volwassenen groeiden op in een andere tijd waar het geloof meer voor de hand lag. Het letterlijke geloof daalt. Het normatieve atheïsme groeit, ook al betreft het een minderheid. Het relativisme is dominant en het symbolische geloof glijdt onmiskenbaar verder weg. Tegelijk zien we een zekere nieuwe onbevangenheid ten aanzien van geloof. Op al die gegevens wil de actualisering van het leerplan rooms-katholieke godsdienst een antwoord bieden met een uitnodigende presentatie van de christelijke traditie binnen de huidige pluraliteit.” III

“Alles wat zich opwerpt als superieur en belerend, wordt al vlug afgewezen, of het nu uit gelovige of ongelovige hoek komt.”



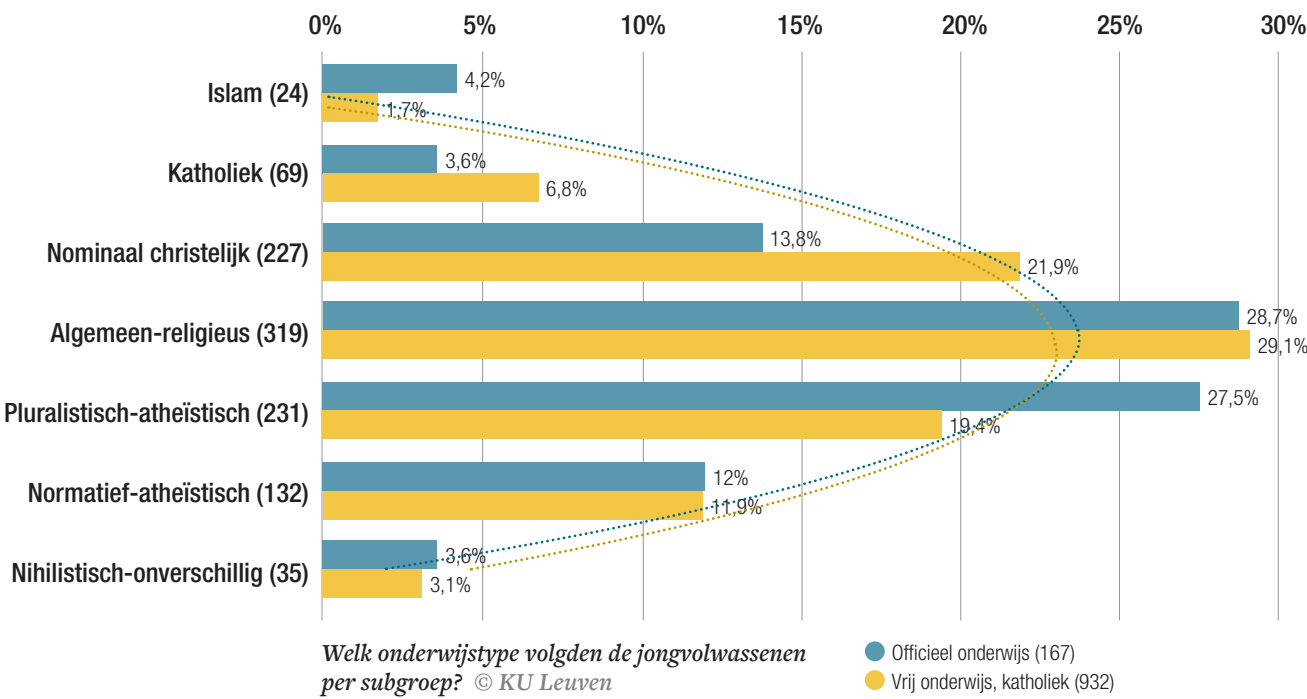
De post-kritische geloofsschaal van jongvolwassenen in 2020. © KU Leuven



n=1.002



Getuigen mag, indoctrineren niet



Naast het in kaart brengen van het levensbeschouwelijke profiel van de 18- tot 25-jarigen, ging het onderzoek *Bridging the Gap* na hoe jongvolwassenen terugblikken op de religieuze en levensbeschouwelijke vorming die ze in het secundair onderwijs kregen. De resultaten tonen aan dat jongeren zeker openstaan voor een authentiek getuigenis over de christelijke traditie, maar dat ze erop afknappen als dat geloof hun wordt opgedrongen.

Van de 1.109 ondervraagden ging 15,1 procent naar het officieel onderwijs, 84 procent naar een katholieke school en 0,9 procent naar een methodeschool. Maar de levensbeschouwelijke pluraliteit ontmoet je in elk type school. De zeven profielen komen overal voor. “Wel volgde de overgrote meerderheid rooms-katholieke godsdienstles in het secundair onderwijs (92,3 procent). Slechts 5,7 procent van de ondervraagden volgde niet-confessionele zedenleer en 0,6 procent is-

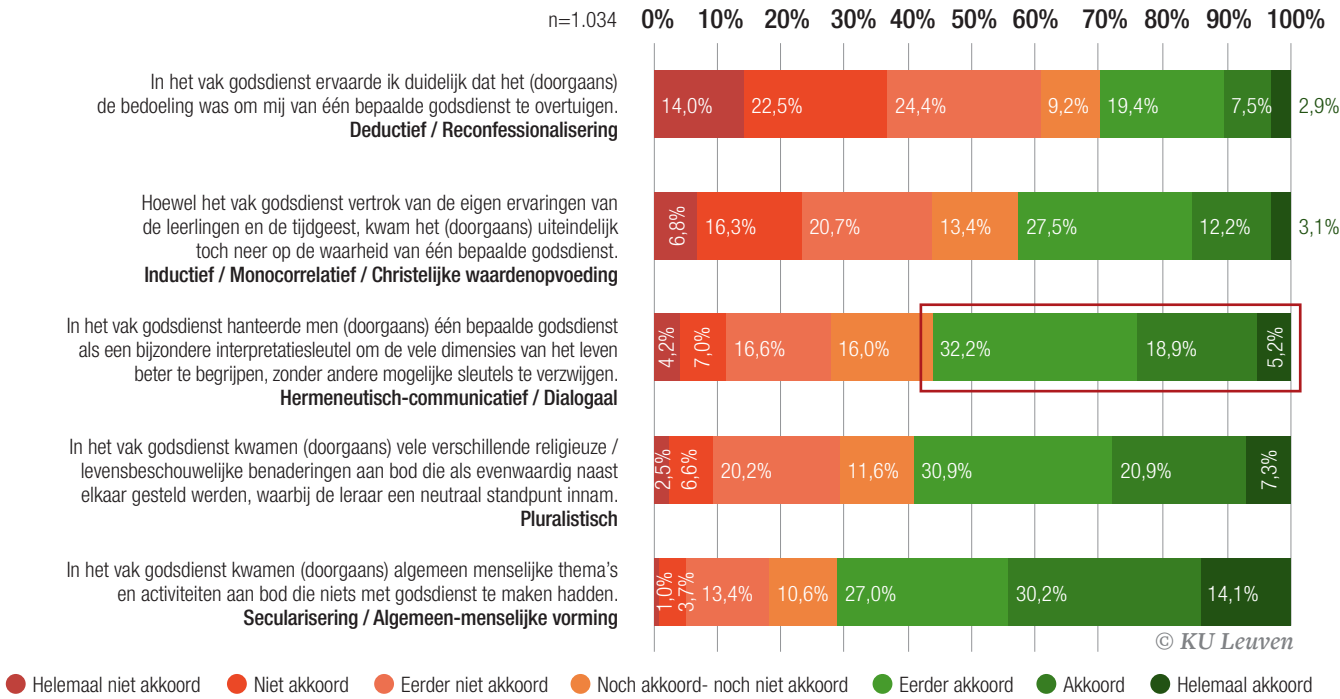
lamitische godsdienst. Dat valt mee te verklaren doordat ons onderzoek werd gevoerd bij studenten in het katholiek hoger onderwijs”, vertelt Didier Pollefeyt.

Zedenleer
“In het vak zedenleer zaten geen overtuigde moslims of katholieken, maar verder duiken bij onze ondervraagden die dat vak volgden, wel alle profielen op”, vervolgt de theoloog. “Ook in die lessen zijn leerlingen die zich-

zelf als christen omschrijven, present, net als jongeren die wel feeling hebben met het religieuze of openstaan voor spiritualiteit en levensbeschouwing. Het zijn dus niet alleen rabiate atheïsten die zedenleer volgen. Daarom herhaal ik mijn vraag: tot wie richten de leerkrachten zedenleer zich? Willen ze overtuigde atheïsten vormen of stimuleren ze het actief pluralisme? Houden leerkrachten zedenleer ook rekening met de pluraliteit in hun klasgroepen? Als ze één atheïstische identiteit vooropstellen en opleggen, doen ze onrecht aan hun leerlingen, iets waaraan katholieken zich vroeger in de godsdienstles wellicht ook bezondigden. De leerplannen godsdienst hebben sinds 2000 recht willen doen aan de pluraliteit. Door die te beklemtonen, is de christelijke traditie echter wat te veel op de achtergrond geraakt. Vandaar het geactualiseerde leerplan voor het secundair onderwijs dat na een transitieperiode vanaf 1 september van kracht wordt. Dat bevat 349 ingrediënten die leerkrachten verplicht aan bod moeten laten komen, 142 van die ingrediënten behandelen de christelijke traditie.”

Identiteitsvorming
Pollefeyt herinnert eraan dat er drie basisdoelen zijn bij het vak godsdienst: een kennismaking met de levensbeschouwelijke pluraliteit, een kennismaking met de rijkdom van de christelijke traditie en het werken aan de eigen persoonsvorming en levensbeschouwelijke identiteit van de leerlingen. “Een evaluatie van het godsdienstonderwijs bracht aan het licht dat het christelijke zinaanbod binnenbrengen als verrijking voor de eigen identiteitsvorming niet altijd evident was en dat daar werk voor de boeg was. Uit ons onderzoek blijkt alvast dat de oud-leerlingen erkennen en bevestigen dat de drie basisdoelen in de godsdienstlessen aan bod kwamen en ten minste gedeeltelijk worden gerealiseerd. De grote meerderheid vindt dat er geen pogingen werden ondernomen om hen te bekeren. Er werd niet aan zieltjeswinning – in vakjargon: reconfessionalisering – gedaan. Het was ook niet zo dat alleen het christendom aan bod kwam en er geen ruimte was voor de ervaringen van de leerlingen of de tijdgeest – in onze terminologie zouden we dan gewagen van monocultuur en het monocorrelatief model. Een meerderheid van de oud-leerlingen erkennen het hermeneutisch-communicatief model dat centraal staat in de aanpak van het huidige katholieke godsdienstonderwijs. Daarbij hanteert de godsdienstleerkracht het christendom en de katholieke traditie als een bijzondere interpretatiesleutel om de vele dimensies van het leven te begrijpen, zonder evenwel in de dialoog met de leerlingen andere mogelijke sleutels te verzwijgen.”

Hoe ervaren jongvolwassenen het vak godsdienst in het secundair onderwijs?



Verzet
Minder enthousiasme wekt de vaststelling dat een aanzienlijk deel van de oud-leerlingen in hun terugblik op hun godsdienstlessen aangeeft dat het vak voor hen meer gelek op een cursus wereldgodsdiensten of maatschappijleer. “Bij de eerste categorie overweegt het pluralisme: verschillende levensbeschouwingen kwamen in de les aan bod, maar de leerkracht stelde zich neutraal op en getuigde niet van de voorkeur voor een christelijke identiteit. In de laatste positie verwoordt het vak godsdienst tot algemeen menselijke vorming. Het gaat dan om lessen over pesten, relationele en seksuele vorming, ethiek enzovoort, maar zonder specifieke band met godsdienst. Dat bij twee derde van de oud-leerlingen de perceptie leeft dat het vak godsdienst pluralistisch, algemeen vormend of zelfs seculier was, bewijst de noodzaak tot bijsturing. Als de eigen traditie dermate op de achtergrond komt te staan en de eigen specificiteit niet meer uit de verf komt, kun je moeilijk spreken van confessioneel godsdienstonderwijs. Juist die vaststelling deed de leerplanmakers 2 jaar geleden al besluiten om de pijler van de religieuze en christelijke geletterdheid opnieuw te versterken”, verduidelijkt Pollefeyt.

Levensbeschouwelijke influencers

Wie of wat heeft de levensbeschouwing van jongvolwassenen beïnvloed, ten goede of ten kwade? Wie of wat maakt dat jongeren religieus of gelovig werden of zich net afkeerden van geloof? Het onderzoek van de Leuvense theologiefaculteit geeft een dubbele top-10 van levensbeschouwelijke influencers.

Top-10 van mensen en zaken die een versterkende invloed hebben:

Wie of wat voor de één een gunstige invloed heeft, beïnvloedt een ander soms juist negatief. Tussen haakjes staat hoeveel procent jongvolwassenen een verzwakkende invloed ervaarde. Er is ook steeds een derde groep bij wie er geen invloed was.

- 1. De beleving van de natuur: 64 procent (5 procent)
- 2. Moeder (pleeg- en plusmoeders inclusief): 62 procent (11 procent)
- 3. Ervaring van zorg geven aan anderen, anderen verzorgen: 61 procent (3 procent)
- 4. Grootmoeder of grootvader: 58 procent (10 procent)
- 5. Een reis die je ooit maakte: 57 procent (4 procent)
- 6. Een avontuur dat je ooit meemaakte: 57 procent (4 procent)
- 7. Muziek, kunst, film: 56 procent (7 procent)
- 8. Bezinning, verstillig, meditatie: 55 procent (7 procent)
- 9. Activiteiten van Broederlijk Delen, Welzijnszorg, Schrijf-ze-vrij...: 53 procent (6 procent)
- 10. Buitenschoolse vrienden en kennissen: 53 procent (17 procent)

Net buiten de top-10 eindigt het vak levensbeschouwing. Dat staat op de elfde plaats met 52 procent (tegenover 15 procent op wie dat een verzwakkende invloed had). Op de veertiende plaats eindigden de vaders en op plek zeventien het overlijden van een vriend of geliefde.

Top-10 van mensen en zaken die een verzwakkende invloed hebben:

Ook hier geldt dat wat op de één een negatief effect had, voor een ander juist positief kan werken. Dat valt in deze top-10 zeker op, want de percentages liggen vaak dicht in elkaars buurt. Het percentage van de versterkende invloed staat tussen haakjes.

- 1. Sociale media: 31 procent (29 procent)
- 2. Ervaring van mislukking in het leven: 30 procent (24 procent)
- 3. Grootchalige negatieve gebeurtenis (zoals corona): 30 procent (32 procent)
- 4. Publieke figuren (machtig en rijk): 24 procent (20 procent)
- 5. Ervaring van gepest worden: 24 procent (17 procent)
- 6. Ervaring van eenzaamheid en gebrek aan contact en interactie: 21 procent (36 procent)
- 7. Vieringen op school: 17 procent (35 procent)
- 8. Het overlijden van een vriend of geliefde: 17 procent (45 procent)
- 9. Buitenschoolse vrienden en kennissen: 17 procent (53 procent)
- 10. Armoede of verarming: 16 procent (14 procent)

Wie zichzelf als katholiek gelovige omschrijft, ervaarde doorgaans het vak godsdienst op school als positief voor de eigen gelovige identiteit: 77 procent merkte een versterkende invloed tegenover amper 4 procent die een verzwakkende invloed optekende. Katholieke ouders kunnen erop rekenen dat hun kinderen naar het katholiek onderwijs sturen een positieve invloed heeft. Ook wie zich christelijk noemt zonder praktiserend te zijn, getuigt van een positieve impact van het godsdienstonderwijs (65 procent tegenover 9 procent verzwakkende invloed). Voor moslims werkt vooral de geloofsbeleving in de eigen gemeenschap versterkend. Zij geven aan niet meteen een versterkende invloed te ervaren van de godsdienstlessen op hun persoonlijke geloof. Je zou kunnen stellen dat katholieke godsdienstlessen van de moslims geen betere moslims maakt, maar hun bewustzijn van levensbeschouwelijke diversiteit neemt wel toe en het letterlijke geloof daalt doordat ze in de lessen godsdienst met andere geloofsovertuigingen worden geconfronteerd en meer symbolisch leren denken. Het mag dan al minder hun identiteit versterken, ze worden wel gevoeliger voor de pluraliteit.

“Opmerkelijk is ook dat bijna een derde van de pluralistische atheïsten die openstaan voor levensbeschouwing, vindt dat de godsdienstlessen hun iets bijbrachten en dat er in alle levensbeschouwelijke profielen jongeren zijn die aangeven dat ze zichzelf beter leerden kennen door de godsdienstlessen. Godsdienstleerkrachten hebben dus zeker een positieve impact op leerlingen”, geeft Didier Pollefeyt aan.



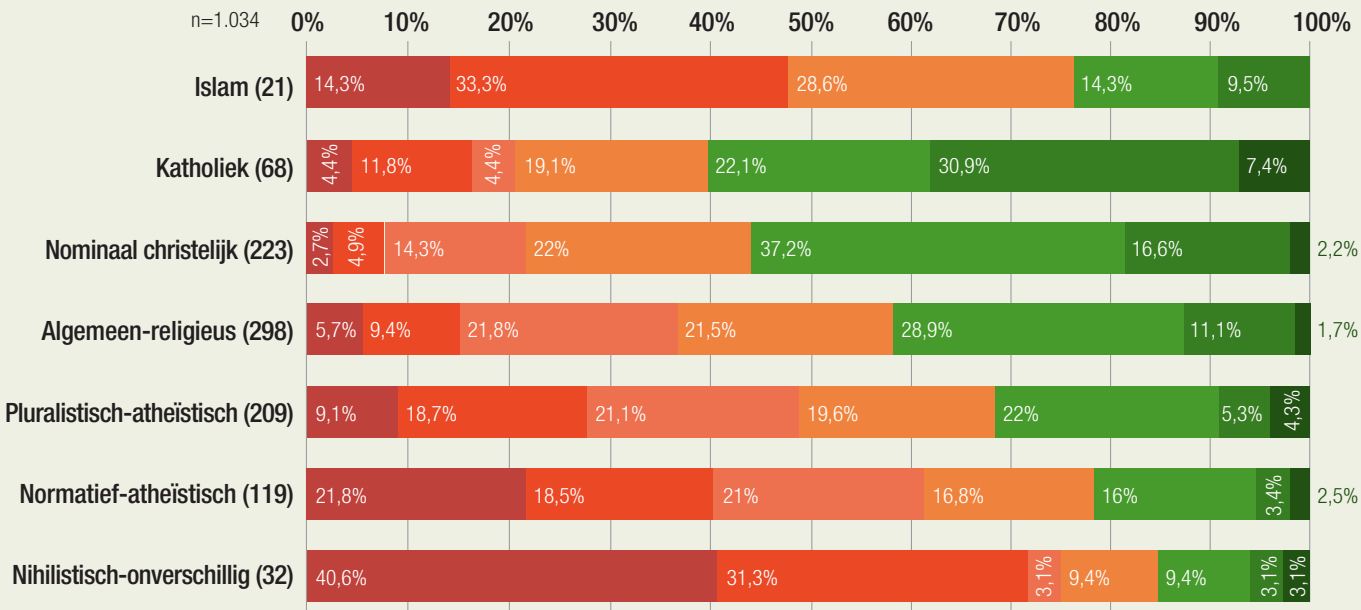
De geactualiseerde leerplannen godsdienst worden op 1 september van kracht.

Meteen geeft hij aan niet te hard te willen oordelen over de godsdienstleerkrachten. “Soms heb je lastige klasgroepen waar het verre van evident is altijd de christelijke traditie binnen te brengen. Soms nemen leerkrachten dan hun toevlucht tot het pluralisme of tot algemeen menselijke vorming. Het kan dat ze in bepaalde klasgroepen op verzet stoten als ze voluit inzetten op de christelijke identiteit, al blijft het natuurlijk hun opdracht om die traditie binnen te brengen in de leefwereld van de jongeren. De jongvolwassenen uit onze studie gaven aan dat dat effectief ook gebeurde, want ze erkenden die doelstelling. Laten we dus de leerkrachten niet met het vingertje wijzen: ze ondernemen zeker pogingen om het geloof ter sprake te brengen. Wel is het zo dat de minste zweem van indoctrinatie op steeds meer weerstand botst bij deze generatie. Er is dan ook geen andere weg dan die van een dialoogmodel. De leerkracht is tegelijk getuige, specialist en moderator in de klas – de befaamde gsm-functie. Leerlingen staan open voor een authentiek getuigenis en tonen interesse in informatie over de christelijke traditie, zolang het niet opdringerig wordt en ze niet het gevoel krijgen zelf gelovig te moeten worden. In alle kwetsbaarheid, openheid en bescheidenheid kunnen godsdienstleerkrachten het gesprek met hun leerlingen aangaan en in die dialoog het christendom voorstellen en aanbieden. De interesse voor geloof is geenszins verdwenen bij de overgrote meerderheid van de jongeren. Er is beslist ruimte om een genuanceerd verhaal te vertellen. Die aanpak is vandaag de enig realistische, haalbare maar ook noodzakelijke weg voor het confessionele godsdienstonderwijs dat vertrekt vanuit een binnenstaandersperspectief”, besluit Pollefeyt.

Dialoog als verrijking

Uit het onderzoek blijkt tot slot dat één op de tien liever een interlevensbeschouwelijk gesprek vermijdt, terwijl een meerderheid van 62,3 procent graag in dialoog gaat met iemand die een andere religie of levensbeschouwing heeft. Bijna 70 procent geeft aan zo’n interlevensbeschouwelijke dialoog als een verrijking te ervaren en slechts 18 procent vindt dat religie en levensbeschouwing een privéaangelegenheid is, te bannen uit de publieke ruimte. III

Meer info over het onderzoek via www.kuleuven.be/thomas/n13245



© KU Leuven

Stelling: “Het vak godsdienst heeft sterk bijgedragen tot het vormen van mijn levensbeschouwelijke identiteit”.

● Helemaal niet akkoord ● Niet akkoord ● Eerder niet akkoord ● Noch akkoord, noch niet akkoord ● Eerder akkoord ● Akkoord ● Helemaal akkoord